

Проблеми міжетнічного та міжконфесійного примирення в регіоні Західних Балкан

Такехіро Того,

професор, голова Наукової ради
Європейського центру за мир і розвиток

Негослав Остоїч,

виконавчий директор
Європейського центру за мир і розвиток

Валентин Якушик,

провідний науковий співробітник
Інституту європейських досліджень НАН України,
професор Національного університету
„Киево-Могилянська академія”

У жовтні 2005 року в Белграді, столиці Союзної держави Сербії і Чорногорії, відбувся Міжнародний симпозіум „Національне і міжетнічне примирення та релігійна терпимість на Західних Балканах” – важлива зустріч відомих науковців і державних діячів з багатьох країн світу. Метою цієї зустрічі було обговорення одного з найактуальніших питань європейського континенту – загрози миру і стабільності в регіоні Західних Балкан і, зокрема, міжетнічних та міжконфесійних спорів та пошуку шляхів їх вирішення.

Зібрання організував Європейський центр за мир і розвиток (ЄЦМР) (European Center for Peace and Development) „Університету ООН за мир” (the United Nations University for Peace) в Белграді спільно з урядом Японії та за його фінансової підтримки. Точніше, партнерськими організаціями стали „Японський Фонд”¹

¹ „Japan Foundation” – офіційна назва англійською мовою, а японською – „Кокусай корю кікін” – „Фонд міжнародного обміну”. Це досить поширена практика, коли зміст офіційної назви тієї чи іншої японської організації англійською і японською мовами може бути різним. А загальноприйняті назви японських організацій слов'янськими мовами, як правило, калькують з англійської.

і „Рада дружніх обмінів”² – організації, тісно зв’язані з міністерством закордонних справ Японії.

Європейський центр за мир і розвиток (ЄЦМР) – це міжнародний регіональний центр у складі „Університету ООН за мир”, що розташований в Сан Хосе (Коста-Ріка). ЄЦМР створено за Резолюцією Ради „Університету ООН за мир” UP-C2/19 від 20 січня 1983 року та міжнародної угоди, підписаної Університетом і урядом СФР Югославії 22 жовтня 1984 року. Відповідно до цих установчих документів, головними завданнями і цілями ЄЦМР є „організація і проведення відповідних магістерських і докторських (postgraduate) програм, дослідницької роботи і поширення знань, що сприяють миру, розвитку і міжнародному співробітництву”. Такі завдання виконувалися понад два десятиліття, і проведення цього симпозиуму стало нагодою відзначити двадцяту річницю створення ЄЦМР.

Одна з головних рис Балкан – їх багатонаціональний, багатоконфесійний і розмаїтий культурний склад. Однак протягом століть позитивний потенціал цих важливих факторів, як правило, не використовувався, навпаки – вони найчастіше ставали джерелом спорів та напруженості, а час від часу й конфліктів між народами і державами. За останні п’ятнадцять років Балкани, передусім їх західна частина, зустрічалися з двома типами найсерйозніших проблем – військовими конфліктами та економічними змінами, що суттєво впливали на розвиток регіону в цілому.

„Балканські війни”, що запалали в 1990-х роках, принесли незчисленні людські втрати та величезні збитки. І тому зараз складається враження, що народи і країни Західних Балкан є більш розділеними і більш віддаленими одне від одного, ніж будь-коли раніше.

Маючи все це на увазі, ЄЦМР розпочав підготовку симпозиуму, визначивши його головне завдання: сприяти зміцненню миру і стабільності в регіоні через міжжетнічне та міжконфесійне примирення як передумову розвитку в регіоні. Для цього ЄЦМР запросив багатьох вчених і громадських діячів висловити думки щодо шляхів та засобів вирішення цих проблем. В симпозиумі взяли участь 70 учасників та 16 спостерігачів. Серед учасників були представники всіх балканських країн, низки інших європейських країн, США та Японії, серед них такі видатні діячі, як Ясуші Акаші – колишній заступник Генерального Секретаря ООН і спеціальний представник ООН в Югославії; сер Джеймс Менчам – Президент Світового форуму за мир і терпимість, колишній Президент Республіки Сейшельські Острови; Янеш Становнік – колишній Виконавчий секретар Економічної комісії ООН для Європи, колишній Президент Республіки

² Англійську назву – „The International Friendship Exchange Council” взагалі складно точно перекласти на українську мову, а дослівний переклад японської офіційної назви цієї організації – „Кокусай шіндзен кьокай” – „Асоціація міжнародної дружби”. 2006 року в Японії планується перейменувати цю організацію на „Агентство сприяння народній дипломатії”.

Словенія; академік Браніслав Шошкіч – колишній Президент Республіки Чорногорія; Паскаль Міло – колишній міністр закордонних справ Албанії, дійсний член Албанської Академії наук і мистецтв. З вітальною промовою до учасників симпозіуму звернувся Президент Республіки Сербія Борис Тадич.

У виступах учасників симпозіуму наголошувалось, що рани, завдані серцям та умам народів – всім етнічним групам і конфесіям в регіоні Західних Балкан, дуже глибокі і болісні, і для того, щоб вони загоїлися, потрібно буде багато часу і терпіння. Західні Балкани все ще перебувають у стані напруженості й відчуття небезпеки.

Нині найскладнішою проблемою Західних Балкан є косовська криза. Її конструктивне розв'язання з урахуванням інтересів всіх сторін було б суттєвим внеском у справу миру і стабільності в усьому цьому регіоні. Відповідна діяльність неурядових організацій, як наголошували учасники симпозіуму, може бути досить корисною, але ж головна відповідальність за вирішення складних проблем, пов'язаних з цією кризою, лежить передусім на міжнародній спільноті.

Симпозіум викликав велику зацікавленість засобів масової інформації. Його робота широко висвітлювалася в ЗМІ Сербії і Чорногорії та Боснії і Герцеговини. 28 телеканалів, радіостанцій та агентств новин приділили симпозіуму свою увагу, серед них – телеканал „Мрежа” з Сараєво (Боснія і Герцеговина), „Єдінство” з Приштини (Косово і Метохія), „Вільна Європа”, „Німецька хвиля”, „Голос Америки”. Всі сходилися на тому, що симпозіум був дуже успішним.

Однак навряд чи можна сказати, що симпозіум „виконав справу” або що він став „завершенням початку” (адже ЄЦМР вже багато років серйозно переймається проблемами кризи на Балканах); незважаючи на успіх симпозіуму, ЄЦМР повинен і надалі докладати великих зусиль для міжнародного та міжконфесійного порозуміння в регіоні.

Беручи до уваги пропозиції, що висловлювалися на симпозіумі, та реалії ситуації на Балканах, Адміністративна рада ЄЦМР на своїй сесії по завершенні симпозіуму вирішила запровадити проведення щорічних міжнародних конференцій і створити постійну дослідницьку групу, до складу якої входитимуть до двадцяти науковців і громадських діячів з усього світу. Завданням цієї групи буде дослідження міжетнічних та міжконфесійних відносин на Балканах і підготовка відповідних аналітичних доповідей. Першу таку міжнародну конференцію планується провести в жовтні 2006 року в Скоп'є (Македонія) або в Подгориці (Чорногорія). Європейський центр за мир і розвиток (ЄЦМР) шукає партнерів і спонсорів, необхідних для реалізації цього та інших важливих проектів.